

نگاهی به پدیده پایان‌نامه نویسی در ایران: سیاستگذاری‌ها و زمینه‌های امکان^۱

عباس کاظمی^۲ و زهرا اصغری^۳

چکیده

پدیده پایان‌نامه نویسی برخاسته از شرایط متعدد، رویه‌های هم‌فزا و هم‌آیندی‌هایی از سیاستگذاری‌ها، قانونگذاری‌ها و رویه‌های عمل در نهاد دانشگاهی است. در این مطالعه ابتدا روند رشد دانشگاه‌ها و مؤسسات دانشگاهی در دو دهه اخیر و سپس، دگرذیسی در سیاست ارتقای استادان بررسی و درباره سیاست ورود توده‌وار دانشجویان بحث شد. در کنار افزایش تعداد دانشجویان، قواعد دفاع از پایان‌نامه‌ها و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و قوانین جدید ارتقا برای اعضای هیئت علمی عاملی برای اهمیت دادن به جایگاه مقاله در دانشگاه‌های ایران شد. همه این عوامل را باید در کنار توسعه تعداد مجلات علمی پژوهشی دید که در نتیجه آن، سیاست مقاله مستقل به سمت هم‌نویسی مقالات مستخرج از پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها تغییر شکل یافته است. در این مقاله نشان خواهیم داد که در طول دو دهه گذشته، مقالات منتشر شده در مجلات اغلب از پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی مستخرج شده است. بنابراین، سیاست کسب ارتقا برای استادان، تقویت رزومه از طریق راهنمایی و مشاوره پایان‌نامه‌های بیشتر، امکان دانشجویان برای دفاع از پایان‌نامه رساله یا ادامه تحصیل از طریق چاپ مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله‌ها، موجب این تحول شده است که پایان‌نامه رساله و مقالات مستخرج از آن، هم ارزش مالی و حقوقی برای ارتقا و هم ارزش منزلتی داشته باشند. در نتیجه چنین موقعیتی، پایان‌نامه و رساله و محصولات جانبی آنها به‌عنوان کالای ارزشمند برای بازار سیاه بیرون از دانشگاه ممکن شده است.

کلیدواژه‌گان: پایان‌نامه نویسی، تقلب علمی، مقاله نویسی، نظام ارتقا، کالایی شدن، پایان‌نامه.

۱. مقاله حاضر بخشی از تحقیقی است که در پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم انجام شده است.

۲. استادیار، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، تهران، ایران.

* نویسنده مسئول: av3kazemi@gmail.com

۳. دستیار پژوهشی، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، تهران، ایران:

zahraasghari215@yahoo.com

مقدمه

مسئله پایان نامه نویسی به عنوان پدیده‌ای ناهنجار از ابتدای دهه ۹۰ در ایران مد نظر قرار گرفته است. هفته‌نامه تجارت فردا در یکی از اولین نوشتارهای انتقادی در سال ۱۳۹۲ با عنوان «چند می‌گیری پایان نامه نویسی» (Ganji, 2014) از تبدیل پایان نامه به کالایی پول ساز یاد کرده و مؤسسات پایان نامه نویسی را نقد کرده است. از این سال به بعد مطبوعات و خیرگزاری‌های کشور از ابعاد مختلفی به این موضوع واکنش نشان داده‌اند (Zariei, 2014; Jafarian, 2014; Corrupted Hands, 2015; Jalalvand, 2015; Zare, 2016). در سال ۱۳۹۵ مجله ساینس مقاله‌ای را با عنوان «در ایران بازار سایه برای مقالات شکوفا می‌شود» (Stone, 2016) چاپ کرد. این مقاله با نگاه انتقادی به وضعیت فروش مقالات و پایان نامه‌ها پرداخته و موجب توجه زیادی در داخل و خارج از کشور شده است. برای مثال، در همین سال، برنامه تلویزیونی مستقلی درباره این موضوع پخش شد (Fazeli & Zahedi, 2016). مجموعه این شواهد نشان داده است که پایان نامه نویسی به عنوان موضوعی مهم در جامعه علمی و فکری ایران مطرح شده است.

در مقیاسی کلان‌تر، موضوع مورد بررسی ما با عنوان "علل و زمینه‌های فساد دانشگاهی و پیامدهای ناشی از آن" در مطالعات پیشین بررسی شده است (Ghaedi, Safaei-ghadikolaei, Rezeghi, & Madhoshi, 2018). در این مطالعه نویسندگان با استفاده از روش کیفی بر روی دانشجویان دکتری و اعضای هیئت علمی به این نتیجه رسیدند که تمرکزگرایی در سیاست‌گذاری، توجه به کمیّت به جای کیفیت، تجاری شدن آموزش عالی، افزایش تقاضای جامعه برای آموزش عالی و مدرک‌گرایی از جمله عواملی هستند که برای فساد دانشگاهی می‌توان ذکر کرد. اینکه پایان نامه نویس‌ها چه ویژگی‌هایی دارند یا چه انگیزه‌ها و دلایلی برخی از دانشجویان را به برون‌سپاری پایان نامه تشویق می‌کند، در مطالعات گذشته به بحث گذاشته شده است. افرادی که برای دیگران پایان نامه می‌نویسند، بیشتر از میان دانش‌آموختگان دانشگاه‌های بزرگ‌اند که از این کار به عنوان موقعیتی میانی تا پیدا کردن شغل ثابت استفاده می‌کنند. بیشتر این افراد شبکه‌های لازم را برای کسب شغل دائم ندارند یا به دلایل مختلف قومیتی، جنسیتی و مذهبی در تنگناهای ایدئولوژیک قرار دارند (Varij Kazemi & Dehqan Dehnavi, 2017). برخی دیگر، پایان نامه نویسی را به مثابه سایه‌نویسی مورد بحث قرار داده و در معنای وسیع‌تر به سرقت علمی در پژوهش‌ها پرداخته‌اند (Shahghasemi & Akhavan, 2015). همچنین دانشجویانی که به برون‌سپاری و دادن سفارش مقالات و پایان نامه‌های خود علاقه دارند، ویژگی‌هایی چون ناتوانی از نوشتن، نداشتن فرصت کافی، بی‌اهمیت تلقی کردن پایان نامه و تکالیف دانشگاهی، درگیری‌های خانوادگی و بی‌علاقگی به تحصیل یا رشته خود دارند (Kazemian, 2017; VarijKazemi, 2018; Ojaghi, 2012). Keyvanara Cheshmeh & Sohrabi, 2012).

در این مطالعه فراتر از انگیزه‌ها و دلایل گرایش دانشجویان و دانش‌آموختگان به پایان نامه نویسی، به عوامل مرتبط با سیاست‌گذاری اشاره شده که مسیر تکوین پدیده پایان نامه نویسی را در چند دهه اخیر ممکن

کرده است. ابتدا سیاستگذاری‌هایی بررسی شده‌اند که موجب گسترش مؤسسات آموزشی و تعداد دانشجویان در کشور و در نتیجه، تشویق آنها به چاپ مقالات و تدوین پایان‌نامه‌ها شده است. در واقع، روند جمعیتی رو به افزایش استادان و دانشجویان همراه با سیاستگذاری‌هایی که اعمال شده، بررسی شده است و اینکه چگونه آیین‌نامه‌های مربوط به ارتقای استادان، سیاستگذاری‌های مربوط به دانشجویان درخصوص پایان‌نامه و همچنین سیاست‌های مربوط به دانشگاه‌ها به ایجاد بازار پایان‌نامه نویسی منجر شده است؟ موارد ذکر شده را باید در کنار سیاست گسترش مجلات علمی در چهل سال گذشته دنبال کرد که زنجیره پایان‌نامه، مقاله و ارتقا را کامل کرده است. هنگامی که از اهمیت چاپ مقالات و استخراج مقاله از پایان‌نامه صحبت می‌کنیم، نشریاتی که محلی برای چاپ این مقالات هستند، مهم می‌شوند و بنابراین، بررسی روند افزایشی که نشریات در کنار پایان‌نامه نویسی طی کرده‌اند، حایز اهمیت می‌شود و اینکه پدیده پایان‌نامه نویسی چه تأثیری بر این نشریات گذاشته و آنها را تابع خود ساخته است. از آنجایی که برای مقالات استخراج شده برای چاپ نیاز به مجلات علمی - پژوهشی است و همچنین چاپ مقالات برای رزومه‌سازی صورت می‌گیرد و نیز اهمیت رزومه‌سازی به تغییراتی در رواج مجلات علمی - پژوهشی منجر شده است، این تغییرات و افزایش این مجلات اهمیت دارد. در نتیجه، فعالیت‌های علمی مانند پایان‌نامه، مقاله و کتاب به کالا تقلیل یافته است و به همین شکل نیز مسائل مالی و اقتصادی حول آن را به میدانی مهم برای رقابت درون دانشگاه و بیرون آن تبدیل کرده است.

علاوه بر این، ظهور پدیده پایان‌نامه نویسی واکنش‌هایی را هم در سیاستگذاری‌ها به همراه داشته و قوانین جدیدی را حول استاد و دانشجو شکل داده است، از جمله تجدید نظر در آیین‌نامه‌های انضباطی و برخورد با دانشجویان و استادان متقلب. از این نظر بررسی این قوانین و زمان تدوین آن و نقشی که پایان‌نامه نویسی در تدوین این قوانین داشته، مد نظر قرار گرفته است.

روش پژوهش

روش تحقیق مبتنی بر روش تحلیل هم‌آیندی^۴ است که نوعی روش‌شناسی در مطالعات فرهنگی است. مفهوم هم‌آیندی در ریشه لاتین آن به معنای متصل کردن و پیوستن است. لنین برای اولین بار از این مفهوم برای اشاره به ترکیبات خاص و نامنتظره صورت‌هایی از منازعه و صف‌بندی‌ها اشاره کرده است. او از مفهوم هم‌آیندی شرایط استفاده می‌کند یا گرامشی در تعریف هم‌آیندی و آن را مجموعه‌ای از شرایط می‌داند که بازار را در یک مرحله مشخص تعیین می‌بخشد (Aghajanzadeh & Rezaee, 2015). (8). مفهوم شرایط امکان^۵ اگرچه در نظریات کانت ریشه دارد، در این مطالعه به معنایی که میشل فوکو در

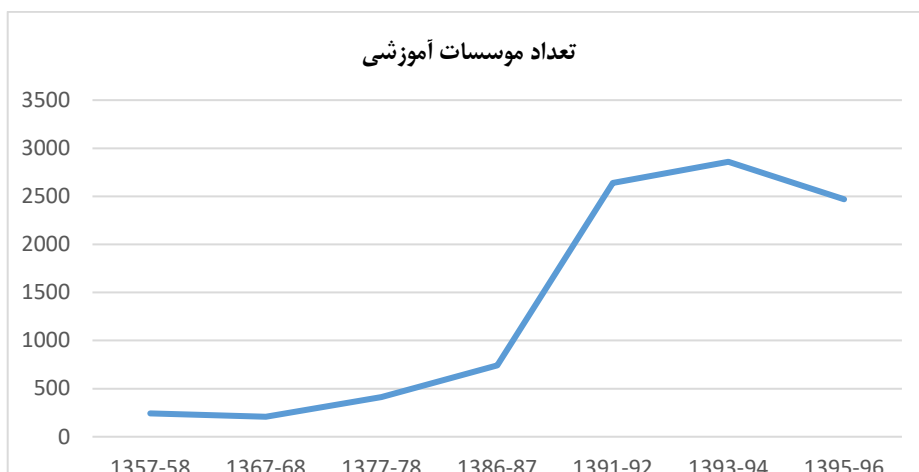
4. Conjuncture

5. the Conditions of Possibility

دیرینه‌شناسی دانش به کار می‌برد، استفاده شده است. در دیرینه‌شناسی دانش، فوکو از آرشیو مجموعه‌های متنی که به یک دوره‌ای ارجاع دارد، استفاده می‌کند. در این مطالعه شرایط امکان بدین معناست که پدیدار شدن یک پدیده باید در زمینه‌ای از عوامل، رویدادها و زمینه‌های تاریخی بررسی شود. مجموعه این عوامل حضور یک پدیده را در عمل ممکن می‌سازد. اگر چنین عملی تحقق پذیرد، ما با نوعی تحلیل هم‌آیندی روبه‌رو خواهیم شد. بر اساس این تحلیل، به ترکیب و صورت‌بندی جدید از نیروها و رویه‌ها پرداخته می‌شود که در مجموعه شرایط پدیدایی موضوع مطالعه را تشریح می‌کند. در واقع، برای انجام دادن و به کار بردن این روش ضرورت دارد که به ترکیبی از روابط^۶ اشاره شود که ممکن است در مفصل‌بندی^۷ جدیدی درنهایت، در هیئت یک پدیدار جدید خود را نشان دهد. این واژه همچنین به مقارنت پدیده‌ها اشاره دارد. در این معنا تاریخ منطقی خطی ندارد، بلکه از برهه‌های متعدد و متنوع کمک می‌گیرد. این روش با به‌کارگیری ابزارهای متفاوت جمع‌آوری داده نشان می‌دهد که چگونه مجموعه رویدادها، سیاست‌ها، گفتارها و کردارهای فردی و نهادی، نهادهای اجتماعی و مؤسسات، لحظه‌ای را فراهم می‌سازند که در آن برای مثال، پدیده پایان‌نامه نویسی می‌تواند ظهور پیدا کند. سعی شد که همه اسناد، رویدادها و گفتارهای حول این موضوع در نظر گرفته شوند. منابعی که از آنها استفاده شد، عبارت بود از: آمار مرکز پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، مصوبات و آیین‌نامه‌های مربوط به جذب دانشجو و استاد، آیین‌نامه‌های ارتقا، مصوبات کمیسیون مجلات علمی کشور، فهرست مقالات علمی و پژوهشی دو مجله و نام نویسندگان آن. بنابراین، در این پژوهش برای تحلیل از سطوح مختلفی از رویدادها به قرار زیر استفاده شد:

- توضیح چگونگی گسترش کمی دانشگاه‌ها؛
 - مطالعه نظام ارتقای استادان و نشان دادن اهمیت پایان‌نامه؛
 - رشد کمی دانشجویان و در نظر گرفتن آن به‌عنوان مشتریان پول‌ساز و ارتقاساز؛
 - محاسبه میزان ارزش عددی و اقتصادی پایان‌نامه‌ها و شکل‌گیری نظام اقتصادی جدید حول آنها؛
 - مناسبی شدن دفاع به‌عنوان بخشی از کالایی شدن پایان‌نامه؛
 - آمار و رشد مجلات علمی و پژوهشی و ترویجی و نقش آن در مناسبات قدرت.
- گسترش کمی دانشگاه‌ها:** گسترش و رشد دانشگاه‌ها را باید به‌عنوان عاملی در نظر گرفت که به شکل ناخواسته ورود تعداد متنوعی از افراد را امکان‌پذیر ساخته است که با انگیزه‌های کاملاً متفاوتی پا به دانشگاه گذاشته‌اند. روند گسترش کمی دانشگاه که قبل از انقلاب شروع شد، در دهه ۶۰ با تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی (۱۳۶۱) و دانشگاه پیام نور (۱۳۶۷) پی گرفته شد. در دهه‌های بعد دانشگاه‌های علمی

کاربردی^۸ (۱۳۷۰) و دانشگاه‌های غیرانتفاعی^۹ (۱۳۷۱) نیز اضافه شدند. در حال حاضر نیز دانشگاه آزاد با ۵۶۷ واحد، دانشگاه پیام نور با ۵۳۱ واحد، دانشگاه غیرانتفاعی با ۳۵۲ واحد و دانشگاه علمی کاربردی با ۱۰۱۱ واحد در حال فعالیت هستند.^{۱۰} این روند افزایشی دانشگاه در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در سال ۱۳۹۴ در مقایسه با سال ۱۳۵۷ بررسی شده است که در این بررسی در سال ۱۳۵۷، تعداد ۲۲۳ دانشگاه و مرکز آموزش عالی در کشور فعالیت داشتند که این تعداد در سال ۱۳۹۴ به ۲۸۵۹ مرکز آموزشی افزایش یافته است.^{۱۱} در کنار این آمار ارائه شده می‌توان واحدهای پژوهشی و گسترش آن را در کشور ذکر کرد که در مجموع، به بزرگ شدن و تورم بدنه دانشگاهی در ایران منجر شده است. در نمودار ۱ که بر اساس آمار منتشر شده در اسناد ترسیم شده‌اند، روند افزایشی مؤسسات آموزش عالی نشان داده شده است (Agha, Keshavarz & Rahimi, 2009).

نمودار ۱- رشد دانشگاه و مؤسسات آموزش عالی در کشور (طراحی شده به وسیله نویسندگان)

۸. اساسنامه مؤسسه آموزش عالی غیر دولتی- غیر انتفاعی مصوب جلسه مورخ ۱۳۷۷/۳/۱۹ شورای گسترش آموزش عالی، منتشر شده در سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، قابل دسترس در لینک <https://b2n.ir/089561>

۹. اساسنامه مؤسسه آموزش علمی- کاربردی، مصوب جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۵ شورای گسترش آموزش عالی، منتشر شده در سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، قابل دسترس در لینک <https://b2n.ir/777065>

۱۰. فهرست مؤسسات آموزش عالی، منتشر شده در سایت مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، قابل دسترس در لینک <http://pls.irphe.ir/>

۱۱. مقایسه عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ۱۳۹۴-۱۳۵۷، بهمن ۱۳۹۴، منتشر شده توسط روابط عمومی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، قابل دسترس در لینک <https://public.msrt.ir/file/download/page/1485695853-1394-1357.pdf>

علاوه بر افزایش تعداد دانشگاه‌ها، اساسنامه‌هایی نیز در خصوص تأسیس پردیس‌های بین‌المللی، که بعدها به نام پردیس خودگردان تغییر نام داد، تدوین شده است. ورود به این پردیس‌ها و تحصیل در این دانشگاه‌ها مستلزم پرداخت هزینه‌هایی برای ادامه تحصیل است. در تاریخ ۱۳۹۰/۶/۷ شیوه‌نامه تأسیس پردیس‌های دانشگاهی در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تصویب شد. بر طبق این اساسنامه، برنامه تأسیس پردیس‌های خودگردان به استناد ماده ۲۰ قانون برنامه پنجم توسعه مبنی بر لزوم تأسیس دانشگاه‌ها در شهر محل استقرار دانشگاه مادر یا دیگر شهرها و مناطق آزاد داخل و خارج کشور به صورت خودگردان تهیه و تدوین شده است. از جمله اهداف تأسیس دانشگاه‌ها فراهم ساختن زمینه‌های جذب داوطلب‌ها به دانشگاه‌ها و همچنین افزایش ظرفیت برای جذب دانشجویان است.^{۱۲} علاوه بر این، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران در تاریخ ۱۳۸۸/۷/۴ اساسنامه پردیس بین‌الملل را در نشست هیئت امنای دانشگاه علوم پزشکی تهران تصویب کرد که به طور کلی، هدف از فعالیت پردیس‌های خودگردان توسعه علمی کشور و استفاده از ظرفیت‌های عملی و پژوهشی است.^{۱۳}

هرچند در تمام آیین‌نامه‌ها و اساسنامه‌های تأسیس دانشگاه‌ها و مؤسسات بر کیفیت آموزش عالی، ایجاد ظرفیت برای تحصیل افراد، رشد فعالیت‌های پژوهشی و به طور کلی، بالا بردن سطح علمی کشور تأکید شده است، اما گسترش و افزایش ظرفیت دانشگاه‌ها و مؤسسات مقدمه فراهم شدن زمینه برای تأسیس مؤسسات دیگری (پایان نامه نویسی) در کنار سایر عوامل را فراهم آورده است. در ادامه، این روند و فراهم شدن زمینه ایجاد مؤسسات پایان نامه نویسی بیان شده است.

نظام ارتقای استادان و اهمیت مضاعف پایان نامه: همزمان با توسعه کمی دانشگاه‌ها و در نتیجه، گسترش دانشجویان به ویژه در بعد تحصیلات تکمیلی، نظام ارتقای استادان تغییرات محسوسی داشته است. یکی از موارد مرتبط با بحث جایگاهی است که پایان نامه‌ها دارند. از یک سو، نفس پایان نامه در پایه‌های سالانه و ارتقای استادان مؤثر است و از سوی دیگر، مقالات مستخرج از رساله نیز به ارتقای آنان کمک زیادی می‌کند. ادعای ما این است که گسترش دانشجویان و در نتیجه، گسترش پایان نامه و مقالات راهی برای انباشت رزومه و ارتقا در نظر گرفته شده است. در ادامه به سیاست‌گذاری‌هایی اشاره شده است که شرایط اقبال به سمت پایان نامه و مقاله مستخرج از آن را فراهم کرده است.

۱۲. شیوه‌نامه تأسیس پردیس‌های دانشگاهی، مصوب ۱۳۹۰/۰۶/۷، منتشر شده در سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، قابل دسترس در لینک <https://b2n.ir/162215>

۱۳. اساسنامه پردیس بین‌الملل، منتشر شده در سایت دفتر ارتباط با دانش‌آموختگان پردیس بین‌الملل، قابل دسترس در لینک <https://b2n.ir/820062>

طبق آیین‌نامه ارتقای استادان در سال ۱۳۹۰، در مقاله‌هایی که از پایان‌نامه دانشجویان استخراج می‌شود، امتیاز نفر اول به استاد راهنما تعلق می‌گیرد^{۱۴}. در آیین‌نامه ارتقا در سال ۱۳۹۵^{۱۵}، به امتیازهایی که به استاد راهنما برای راهنمایی پایان‌نامه تعلق می‌گیرد نیز اشاره شده است. در مؤسساتی که ذیل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی هستند، حداکثر امتیاز در هر موضوع برای راهنمایی پایان‌نامه در دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد ۴۰ امتیاز است و به استادان راهنما امتیاز کامل و به هر کدام از استادان مشاور ۳۰٪ امتیاز تعلق می‌گیرد. حداقل امتیاز لازم در هر دوره ارتقا برای استادان ۱۵ و برای دانشیارها ۱۰ است. برای اعضای هیئت علمی «مؤسسه‌ها» چاپ مقالات علمی- پژوهشی در نشریات علمی- پژوهشی معتبر داخلی و خارجی حداکثر امتیاز در یک واحدکار یا نیمسال تا ۷ امتیاز است. علاوه بر این، نگارش انواع مقالات و چاپ آن در نشریات مختلف حداکثر از ۱ تا ۷ امتیاز را در بر می‌گیرد. در بین امتیازهایی که برای فعالیت‌های مختلف استادان در نظر گرفته شده است، امتیازهایی که به فعالیت‌های استادان در زمینه چاپ مقالات، تألیف، تصنیف کتاب و راهنمایی پایان‌نامه‌ها اختصاص داده شده است، بیشترین امتیازهاست. به‌علاوه، هیچ سقف و محدودیتی برای تعداد چاپ مقاله برای ارتقا وجود ندارد و استادان می‌توانند بدون هیچ محدودیتی برای دریافت ارتقای بیشتر مقالات بیشتری را کار کنند. موضوع اهمیت چاپ مقاله برای ارتقای استادان از دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی فراتر رفته و به کارمندان برخی ادارات و از جمله مؤسسات پژوهشی نیز رسیده است؛ به‌عبارت دیگر، کارمندان برای ارتقا و دریافت پایه در برخی مراحل به چاپ مقاله نیاز دارند. برای مثال، طبق دستورالعمل اجرایی ارتقای رتبه اعضای غیرهیئت علمی پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۱۲ مقالات علمی ذیل فعالیت‌های علمی- پژوهشی و فرهنگی بین ۰ تا ۲۰ درصد مجموع امتیازات را در بر می‌گیرد.^{۱۶}

در نظر گرفتن امتیازهایی که استادان در صورت انجام دادن فعالیت‌های پژوهشی به آن خواهند رسید و همچنین منوط بودن ارتقا در مراحل استادی به انجام دادن فعالیت‌های پژوهشی، اهمیت چاپ مقالات در نشریات خارجی، داخلی و همچنین پرامتیاز بودن چاپ مقاله در نشریات نیچر و ساینس پیامدهای ناخواسته‌ای را به همراه دارد که از جمله آنها که در نتیجه نگاه کمی به مسئله نگارش مقاله، کتاب و راهنمایی پایان‌نامه به‌وجود می‌آید، قرار گرفتن آن در کنار سایر عوامل و فراهم کردن زمینه‌ای برای رواج پایان‌نامه نویسی است. علاوه بر آیین‌نامه‌های مربوط به ارتقای استادان، در سال ۱۳۹۰ شیوه‌نامه تشویق

۱۴. آیین‌نامه پژوهانه اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی مصوب ۱۳۹۰/۰۶/۲۷، منتشر شده در سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، قابل دسترس در لینک <https://b2n.ir/157551>

۱۵. آیین‌نامه ارتقای مرتبه اعضای هیئت علمی مؤسسه‌های آموزش عالی، پژوهشی و فناوری دولتی و غیردولتی، مصوب ۱۳۹۵/۴/۲۷، منتشر شده در سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، قابل دسترس در لینک <https://b2n.ir/167651>

۱۶. آیین‌نامه استخدامی اعضای غیرهیئت علمی پژوهشکده مطالعات فرهنگی- اجتماعی، مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۱۲

نویسندگان مقالات منتشر شده در نشریات معتبر بین‌المللی و داخلی تدوین شده است^{۱۷} که در این شیوه‌نامه ضمن تعریف انواع مقاله و افرادی که شامل این طرح می‌شوند، شرایط مقالات قابل تشویق نیز ذکر و بر چاپ انواع مقالات در نشریات معتبر بین‌المللی و داخلی تأکید شده است. همچنین میزان تشویق مالی با توجه به نوع مقاله و نشریه‌ای که مقاله در آن چاپ می‌شود، محاسبه می‌شود.

به‌منظور رفع مشکل مفاسدی که در آیین‌نامه ارتقا وجود دارد، برخی از دانشگاه‌ها آیین‌نامه‌هایی را برای تعیین حد مجاز استادان به‌منظور راهنمایی پایان‌نامه‌ها تدوین کرده‌اند که آیین‌نامه دانشگاه آزاد و تربیت مدرس به‌عنوان دانشگاه‌های نمونه آورده شده است. در تاریخ ۱۳۹۳/۲/۱۵ دانشگاه آزاد بخشنامه‌ای را برای تعیین تعداد مجاز پایان‌نامه برای استادان راهنما و مشاور صادر کرد که طبق این بخشنامه استادان راهنما و مشاور بر اساس پایه‌ای که دارند، مجاز به تقبل تعدادی مشخص از پایان‌نامه به‌صورت تمام‌وقت یا پاره‌وقت هستند.^{۱۸} علاوه بر دانشگاه آزاد، در تاریخ ۱۳۸۵/۱۱/۱۵ معاونت پژوهشی و فناوری دانشگاه تربیت مدرس نیز شیوه‌نامه‌ای را برای تعیین حد مجاز پایان‌نامه برای استادان تدوین کرده است که طبق آن استادان بر اساس عملکردشان در انجام دادن کارهای پژوهشی قادر به دریافت تعداد مشخصی پایان‌نامه هستند. البته، اعضای هیئت علمی جدید تا دو سال نیازی به داشتن مقاله در مجلات علمی-پژوهشی ندارند.^{۱۹}

دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در ایران سیاست‌هایی برای ارتقا در نظر گرفته‌اند که بر اساس آن استادان ملزم به داشتن تعدادی مشخص پایان‌نامه، مقاله و کتاب هستند. این نوع از سیاستگذاری با سیاست کلان‌تر نهضت نرم‌افزاری و رشد علمی در جهان همراه بوده است. بر این اساس، رتبه‌های علمی دانشگاه‌های کشور همه ساله توسط سازمان‌های مرتبط و به‌عنوان بخشی از موفقیت در نظام جهانی ارائه می‌شود که تعداد مقالات ارائه شده توسط آن دانشگاه‌ها در رتبه‌بندی مؤثر بود است. در نمودار ۲ رتبه‌بندی دانشگاه‌های ایران در میان سایر دانشگاه‌ها که تایمز آن را منتشر کرده، آورده شده است. همچنین در میان شاخص‌هایی که برای تعیین رتبه‌بندی دانشگاه‌ها در نظر گرفته شده است، ۶ درصد امتیازها به کارهای پژوهشی و تعداد مقالات منتشر شده اختصاص دارد. به‌علاوه، در جدول ۱ رتبه‌بندی‌ای از دانشگاه‌های ایرانی ارائه و نقش مقالات و سایر فعالیت‌های علمی در این رتبه‌بندی نشان داده شده است.^{۲۰}

۱۷. شیوه‌نامه تشویق نویسندگان مقالات منتشر شده در نشریات معتبر بین‌المللی و داخلی برای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی مصوب ۱۳۹۰/۹/۱، منتشر شده در سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، قابل دسترسی در لینک <https://b2n.ir/465230>

۱۸. آیین‌نامه تعداد مجاز راهنمایی و مشاوره پایان‌نامه‌های دوره کارشناسی ارشد، دکتری حرفه‌ای و رساله‌های دکتری تخصصی، مصوب ۱۳۹۳/۲/۱۵، منتشر شده توسط دانشگاه آزاد اسلامی، قابل دسترسی در لینک <http://research1.kiau.ac.ir/file/download/page/1497764575-96.pdf>

۱۹. شیوه‌نامه تعیین ظرفیت اعضای هیئت علمی برای راهنمایی پایان‌نامه/رساله دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری، مصوب ۱۳۸۵/۱۱/۱۵، منتشر شده در معاونت پژوهشی دانشگاه تربیت مدرس، قابل دسترسی در لینک <http://modares.ac.ir/uploads/Res.Rm.Rar.45.pdf>

۲۰. علم‌سنجی و رتبه‌بندی دانشگاه‌های ایران، منتشر شده در سایت مرجع دانش، قابل دسترسی در لینک <https://www.civilica.com/Scientometrics.html>

نمودار ۲- تعداد دانشگاه‌های ایران در رتبه‌بندی تایمز^{۲۱}

جدول ۱- فهرست رتبه‌بندی دانشگاه‌ها، منتشر شده در سایت مرجع دانش سال ۱۳۹۷

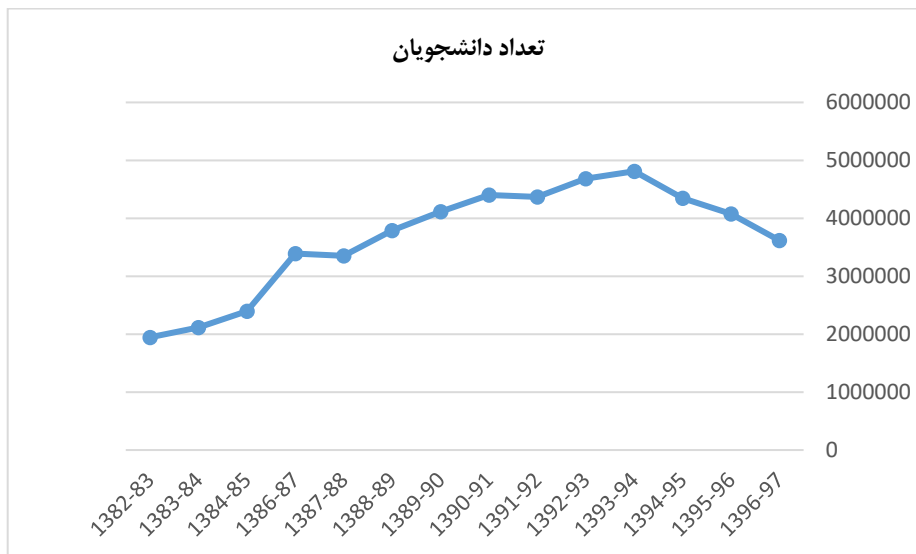
ردیف	نام مرکز	نوع مرکز	تعداد مقالات	نویسنده اول	هم پژوهی	ژورنال	کنفرانس
۱	دانشگاه تهران	دانشگاه دولتی	۴۶۴۲۱	۳۰۰۵۳	۵۳	۱۱۵	۱۳۱
۲	دانشگاه پیام نور (همه مراکز به صورت یکجا)	پیام نور	۳۹۰۶۷	۲۷۵۳۵	۵۰	۹	۹۸
۳	دانشگاه تربیت مدرس	دانشگاه دولتی	۲۱۹۷۱	۱۴۵۴۵	۵۴	۳۱	۴۳
۴	دانشگاه فردوسی مشهد	دانشگاه دولتی	۲۱۴۳۸	۱۴۹۹۹	۴۳	۵۱	۶۵
۵	دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران	دانشگاه آزاد	۱۷۹۴۵	۱۱۷۵۸	۷۹	۲۹	۱۵
۶	دانشگاه صنعتی امیرکبیر	دانشگاه دولتی	۱۷۸۷۵	۱۲۱۴۱	۴۵	۴	۵۱
۷	دانشگاه علم و صنعت ایران	دانشگاه دولتی	۱۷۷۹۷	۱۲۷۳۶	۴۴	۱۵	۶۰
۸	دانشگاه تبریز	دانشگاه دولتی	۱۴۶۴۳	۹۶۳۹	۵۰	۲۲	۲۶
۹	دانشگاه شهید بهشتی	دانشگاه دولتی	۱۳۸۳۶	۸۸۲۷	۵۷	۲۸	۳۹
۱۰	دانشگاه شیراز	دانشگاه دولتی	۱۳۲۵۷	۹۱۳۱	۳۹	۱۹	۳۰

۲۱. تعداد ۲۹ دانشگاه ایرانی در جمع برترین دانشگاه‌های جهان قرار گرفتند، منتشر شده در تاریخ ۱۳۹۷/۰۷/۰۷ در سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، قابل دسترس در لینک <https://b2n.ir/160046>

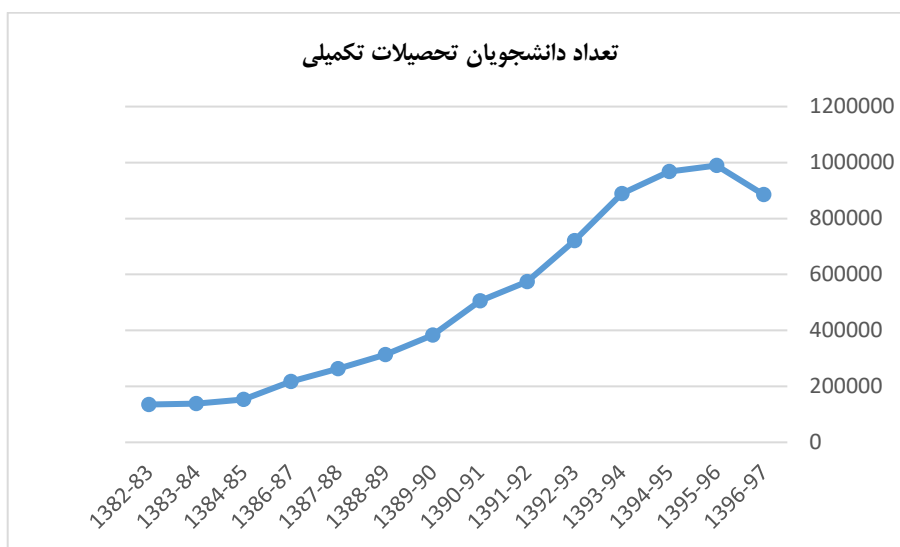
رشد و کمیت دانشجویان و اقتصاد تولید کالای علمی: در پی گسترش دانشگاه‌های غیرانتفاعی، علمی-کاربردی و مؤسسات، زمینه برای حضور گسترده دانشجویان در دانشگاه‌های غیردولتی نیز فراهم شد. رشد تعداد دانشجویان و گسترش کمی آن در تحول کیفی ساختار تولیدات علمی و از جمله پایان نامه و مقاله مؤثر بوده است. تعداد زیاد دانشجو؛ یعنی بیشتر شدن تعداد پایان نامه و در دست داشتن تعداد بیشتری از پایان نامه‌ها توسط هر استاد و درنهایت، افزایش صوری تعداد مقالات استادان که از پایان نامه‌های دانشجویی استخراج شده‌اند.

در سال تحصیلی ۸۳-۱۳۸۲ تعداد دانشجویانی که در دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی در حال تحصیل بودند، ۱,۹۴۵,۹۳۱ نفر بود که از این تعداد ۱۳۵,۲۶۲ نفر در مقاطع تحصیلات تکمیلی تحصیل می‌کردند. تا سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ افزایش دانشجوها در دانشگاه‌ها روند مشخصی را طی می‌کند، اما در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۱۳۸۹ این روند افزایشی تغییر می‌کند و تعداد دانشجویانی که در این سال وارد دانشگاه می‌شوند، نسبت به سال‌های گذشته بیشتر افزایش می‌یابد. در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ تعداد دانشجویان به ۳,۷۹۰,۸۵۹ نفر می‌رسد که ۳۱۳,۲۹۸ نفر این افراد در مقطع تحصیلات تکمیلی تحصیل می‌کردند. در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ تعداد دانشجویان دولتی و غیردولتی ۴۶۸۵۳۸۶ نفر است که ۷۲۰۶۵۸ نفر از این تعداد دانشجویان تحصیلات تکمیلی هستند. طبق آمار منتشرشده در سایت مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، با بیشترین رشد دانشجوها در مقطع تحصیلات تکمیلی دوره کارشناسی ارشد در سال‌های ۸۹-۱۳۸۸ و ۹۳-۱۳۹۲ مواجه هستیم که هر سال به ترتیب ۴۴۱,۱۱۸ و ۳۱۷,۴۸۵ نفر افزایش دانشجو نسبت به سال قبل از این تاریخ را داشته است که در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ حدود ۴۱٪ درصد و در سال ۹۳-۱۳۹۲ حدود ۴۶٪ درصد این دانشجویان در دانشگاه‌های غیردولتی و غیرانتفاعی مشغول به تحصیل بوده‌اند.

آمار مربوط به محصلان تحصیلات تکمیلی سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ نشان می‌دهد کل تحصیل کنندگان این سه مقطع (ارشد، دکتری تخصصی و دکتری حرفه‌ای) ۸۸۵۳۱۲ نفر است که ۵۳٪ از این دانشجویان در دانشگاه‌های غیردولتی تحصیل می‌کردند. این آمار نشان‌دهنده رشد سریع دانشجویان تحصیلات تکمیلی پولی و مستلزم تمرکز کمتر بر تحصیل و پایان نامه است. در نمودارهای ۳ و ۴ ابتدا روند رشد دانشجویان به‌طور کلی و سپس، دانشجویان تحصیلات تکمیلی از سال ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۷ نشان داده شده است.

نمودار ۳- آمار رشد دانشجویان از سال تحصیلی ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۷ (طراحی شده به وسیله نویسندگان)

نمودار ۴- آمار رشد دانشجویان تحصیلات تکمیلی از سال ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۷ (طراحی شده به وسیله نویسندگان)

آمار دانشجویان در حال تحصیل زمانی مهم می‌شود که بتوانیم گردش پولی را که حول این دانشجویان برای پرداخت شهریه پایان نامه شکل می‌گیرد، نشان دهیم. بر اساس مقایسه‌ای که بین شهریه‌های پایان‌نامه‌ها بین دانشگاه‌های غیرانتفاعی، آزاد و پیام نور انجام شد، هر واحد پایان‌نامه برای مقطع کارشناسی ارشد بین ۳,۰۰۰,۰۰۰ تا ۱۱۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال محاسبه می‌شود.^{۲۲}

برای دوره دکتری دانشگاه‌های شبانه نیز در رشته‌های علوم انسانی هر واحد پایان‌نامه بین ۶۳۲۵۰۰۰-۲۴۰۰۰۰۰۰ میلیون ریال و برای سایر گروه‌های آموزشی بین ۷۷۰۰۰۰۰-۲۴۰۰۰۰۰۰ میلیون ریال است. برای دوره دکتری پردیس‌های خودگردان نیز هر واحد پایان‌نامه گروه‌های انسانی بین ۷۷۰۰۰۰۰-۱۲۵۲۳۵۰۰۰ هزار ریال و برای سایر گروه‌های آموزشی بین ۸۲۸۰۰۰۰-۲۴۰۰۰۰۰۰ میلیون ریال است. برای دانشگاه‌های غیرانتفاعی نیز برای پایان‌نامه دوره دکتری گروه انسانی مبلغی بین ۵۸۲۸۲۴۰-۱۲۳۷۸۶۰۰ ریال و برای سایر گروه‌های آموزشی مبلغی بین ۵۸۲۸۲۴۰-۱۲۳۷۸۶۰۰ ریال تعیین شده است. همچنین در دانشگاه‌های پیام‌نور شهریه هر واحد رساله برای گروه‌های انسانی و سایر گروه‌های آموزشی ۶۳۰۶۳۰۰ ریال است.^{۲۳} مبالغ ارائه شده بر اساس جدولی است که میزان شهریه دریافتی دانشگاه‌های مختلف در رشته‌های گوناگون و در همه مقاطع در آن درج شده است.

بنا بر آماري که ارائه شد، برای دوره کارشناسی ارشد هزینه هر واحد پایان‌نامه از ۳۰۰۰۰۰۰۰ میلیون ریال تا ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ میلیون ریال است و اگر به‌طور میانگین هر واحد پایان‌نامه را ۶۵۰۰۰۰۰۰ هزار ریال در نظر بگیریم، با توجه به آنکه پایان‌نامه‌ها ۶ واحد هستند، به‌طور میانگین دانشجویان باید برای هر پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد ۳۹۰۰۰۰۰۰۰ میلیون ریال هزینه کنند. در دوره دکتری نیز هزینه هر واحد رساله دکتری از ۶۰۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰۰۰ میلیون ریال متغیر است که اگر میانگین قیمت هر واحد رساله دکتری را ۱۰,۰۰۰,۰۰۰ میلیون ریال در نظر بگیریم، به‌طور میانگین ۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰ میلیون ریال هزینه رساله دوره دکتری می‌شود. با محاسبه تعداد دانشجویان در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ و پایان‌نامه‌هایی که نوشته شده است، رقم زیر به تفکیک برای دوره کارشناسی ارشد و دکتری به‌دست آمد. با محاسبه تعداد دانشجویان با میانگین مبلغی که از نگارش پایان‌نامه کارشناسی ارشد حاصل می‌شود، مبلغ ۱۵,۵۲۶,۵۶۳,۰۰۰,۰۰۰ ریال

۲۲. طبق برنامه ارائه شده از شهریه‌ها میزان مبلغ پایان‌نامه در دانشگاه‌های غیردولتی در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ برای رشته‌های علوم انسانی دوره کارشناسی ارشد شبانه هر واحد نظری بین ۳۰۲۰۰۰۰ تا ۵۲۷۰۰۰۰۰ هزار ریال و هر واحد عملی بین ۳۵۰۰۰۰۰ تا ۵۹۵۰۰۰۰۰ هزار ریال معین شده است. برای سایر گروه‌های آموزشی هر واحد نظری پایان‌نامه مبلغی بین ۳۰۲۰۰۰۰ تا ۵۳۷۰۰۰۰۰ هزار ریال و هر واحد عملی مبلغی بین ۳۵۰۰۰۰۰ تا ۵۹۵۰۰۰۰۰ هزار ریال است. شهریه پردیس‌های خودگردان نیز هر واحد پایان‌نامه برای گروه علوم انسانی بین ۵۵۰۰۰۰۰ تا ۹۷۰۰۰۰۰۰ هزار ریال مشخص و برای سایر گروه‌ها بین ۶۰۰۰۰۰۰ تا ۱۱۰۰۰۰۰۰۰ میلیون ریال تعیین شده است. مؤسسه و دانشگاه‌های غیرانتفاعی نیز برای گروه‌های انسانی، شهریه هر واحد نظری پایان‌نامه را ۳۶۴۰۰۰۰ تا ۵۳۹۰۰۰۰۰ هزار ریال و هر واحد عملی را ۴۲۵۰۰۰۰ تا ۵۷۴۰۰۰۰۰ هزار ریال مشخص و سایر گروه‌های آموزشی نیز برای هر واحد نظری پایان‌نامه ۳۶۴۰۰۰۰ تا ۵۳۹۰۰۰۰۰ هزار ریال و هر واحد عملی ۴۲۵۰۰۰۰ تا ۵۷۴۰۰۰۰۰ هزار ریال را تعیین کرده‌اند. در دانشگاه پیام‌نور نیز در دوره کارشناسی ارشد، برای گروه علوم انسانی هر واحد پایان‌نامه ۴۴۲۸۶۰۰ ریال و برای سایر گروه‌های آموزشی هر واحد ۴۴۲۸۶۰۰ ریال مشخص شده است. رجوع کنید به شهریه کارشناسی ارشد شبانه غیرانتفاعی، پیام‌نور، پردیس خودگردان، قابل دسترس در لینک <https://b2n.ir/734357>

۲۳. شهریه دوره دکتری شبانه، غیرانتفاعی و پردیس خودگردان، قابل دسترس در لینک <https://b2n.ir/655291>

به‌عنوان هزینه پایان‌نامه‌ها در این یک سال به‌دست آمد و با محاسبه میانگین هزینه رساله دوره دکتری با تعداد دانشجویان در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ مبلغ ۱۴,۲۵۷,۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال به‌دست آمد که در مجموع، مبلغ ۲۹۷,۸۳۷,۶۳۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال از ورودی یک سال تحصیلی عاید دانشگاه‌ها و مؤسسات غیردولتی می‌شود. البته، این هزینه بدون احتساب و در نظر گرفتن هزینه‌ای است که دانشجو هر ترم برای تمدید ترم باید به دانشگاه واریز کند.^{۲۴}

جدول ۲- گردش پولی که حول پایان‌نامه‌ها شکل می‌گیرد (طراحی شده توسط نویسندگان)

پایان نامه	تعداد واحد	تعداد کل پایان نامه	هزینه پایان نامه یک دوره تحصیلی	میانگین هزینه پرداخت شده برای پایان نامه توسط دانشجویان یک دوره تحصیلی
پایان‌نامه کارشناسی ارشد	۶ واحد	۳۹۸۱۱۷	۳,۹۰۰,۰۰۰	۱/۵۵۲/۶۵۶/۳۰۰/۰۰۰
رساله دکتری	۲۰ واحد	۷۱۲۸۶	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۱/۴۲۵/۷۳۰/۰۰۰/۰۰۰
مجموع	۲۶ واحد	۴۶۹۴۰۳	۲۳,۹۰۰,۰۰۰	۲/۹۷۸/۳۷۶/۳۰۰/۰۰۰

مناسک دفاع: بعد از اتمام نگارش پایان‌نامه و در مرحله دفاع از رساله نگاشته شده، نویسنده پایان‌نامه وارد چرخه دیگری از سیاست‌گذاری‌ها می‌شود که شرایط ظهور مؤسسات پایان‌نامه‌نویسی را فراهم می‌کنند. بر اساس مصوبات در دسترس، برخی از دانشگاه‌ها دانشجویان کارشناسی ارشد را برای دفاع از پایان‌نامه و گرفتن نمره کامل ملزم می‌کنند که مقالاتی را از پایان‌نامه خود استخراج و در مجلات معتبر چاپ کنند و در صورت چاپ نکردن مقاله نمره‌ای که برای مقاله در نظر گرفته شده است، به دانشجو تعلق نمی‌گیرد. درخصوص سیاست‌گذاری‌های مربوط به دانشگاه‌ها در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ در آیین‌نامه جدیدی که برای دوره دکتری تدوین شده است، گذراندن دوره دکتری از شیوه «آموزشی- پژوهشی» به دو شیوه «آموزشی- پژوهشی» و «پژوهشی» تبدیل شده است. همچنین در شرایط تعیین استاد راهنما برای دانشجویان پژوهش‌محور استاد باید به جای سابقه دو سال تدریس مجری دو کار پژوهشی بوده باشد. در ماده ۸ این آیین‌نامه برای دانشجویان پژوهش‌محور چاپ دو مقاله در نشریات معتبر الزامی است، برخلاف دانشجویان آموزشی- پژوهشی که چاپ یک مقاله هم کافی است.^{۲۵}

۲۴. برای به‌دست آوردن میانگین پرداخت‌هایی که دانشجویان برای پایان‌نامه هزینه می‌کنند، میانگینی از حداقل و حداکثر هزینه‌های پایان‌نامه در مقاطع مختلف به تفکیک حساب شده است و با تعداد ترم‌هایی که دانشجویان می‌گذرانند، محاسبه شده است و در ادامه با به‌دست آمدن میانگین هزینه‌ای که هر دانشجو برای پایان‌نامه می‌کند، این میانگین با تعداد دانشجویان ورودی در یک سال تحصیلی محاسبه شده است.

۲۵. آیین‌نامه دوره دکتری آموزشی-پژوهشی و پژوهشی مصوب ۱۳۸۹/۹/۱۷، منتشر شده در سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، قابل دسترس در لینک <https://b2n.ir/069709>

ماده ۸. دانشجو پس از تدوین رساله و تأیید استاد راهنما و به شرط کفایت دستاوردهای علمی رساله (چاپ حداقل یک مقاله برای دانشجویان در شیوه آموزشی - پژوهشی و دو مقاله برای دانشجویان شیوه پژوهشی در مجلات علمی - پژوهشی دارای نمایه معتبر بین‌المللی و همچنین در شیوه پژوهشی، باید استاد راهنما، مسئولیت کفایت کار انجام‌شده دانشجو را برای پاسخگویی به کارفرما یا دستگاه اجرایی بپذیرد). موظف است در حضور هیأت داوران از رساله خود دفاع کند.

تصویر ۱- آیین‌نامه دوره دکتری منتشر شده توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

در سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اولین آیین‌نامه‌ای که درخصوص دوره دکتری تدوین شده، مربوط به سال ۱۳۸۴ است^{۲۶} که طبق ماده ۷ این آیین‌نامه، دانشجویان دکتری پس از تأیید استاد راهنما و به شرط کفایت‌های علمی قادر به دفاع از رساله خود هستند که منظور از کفایت‌های علمی نیز چاپ مقالات در نشریات معتبر بین‌المللی و ... است. آیین‌نامه بعدی که در سال ۱۳۸۸ منتشر و جایگزین این آیین‌نامه شد^{۲۷}، ضمن پرداختن به این مسئله که دوره دکتری به دو شیوه آموزشی - پژوهشی و آموزشی اداره خواهد شد، دانشجوی دوره دکتری برای دفاع از رساله خود ملزم است که حداقل دو مقاله در نشریات معتبر چاپ کند.

در کنار آیین‌نامه‌هایی که مربوط به دانشجویان است، آیین‌نامه اعزام و بورس‌های دانشجویی نیز اهمیت دارد. در سال ۱۳۶۸ آیین‌نامه اعطای بورس تحصیلی و اعزام دانشجو به تصویب رسیده است^{۲۸} و در آن برای دانشجویانی که خواستار بورس برای دوره دکتری‌اند، شرایطی مشخص شده است و به آنها امتیازهایی در صورت انجام دادن فعالیت‌هایی اعطا می‌شود که بخشی از این امتیازات در صورت تألیف کتاب و چاپ مقالات به فرد داده می‌شود. منتها داشتن مقاله، تألیف و ترجمه برای دانشجویان دوره دکتری فقط به جلسه دفاع ختم نمی‌شود و این دانشجویان بعد از دفاع از رساله و برای استخدام در دانشگاه‌ها به‌عنوان هیئت علمی علاوه بر داشتن شرایط عمومی، باید از شرایط خاصی که دانشگاه‌ها برای استخدام در نظر گرفته‌اند نیز برخوردار باشند که در این بخش برای نمونه شرایطی که دانشگاه تهران برای استخدام اعضای هیئت علمی در نظر گرفته، آورده شده است. دانشگاه تهران علاوه بر در نظر گرفتن شرایط عمومی استخدام، شرایط خاصی را نیز تعریف کرده است که طبق آن فرد متقاضی باید سوابق درخشان پژوهشی

۲۶. آیین‌نامه دوره دکتری مصوب ۱۳۸۴/۱/۲۷، منتشرشده در سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، قابل دسترس در لینک [http://cie.sut.ac.ir/info/PhD_Aeen_Name_Koliaat\(Mosavab-Verarat\)_84.pdf](http://cie.sut.ac.ir/info/PhD_Aeen_Name_Koliaat(Mosavab-Verarat)_84.pdf)

۲۷. آیین‌نامه دوره دکتری مصوب ۱۳۸۸/۰۸/۸، منتشر شده در سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، قابل دسترس در لینک https://meybod.ac.ir/userfiles/academic_research/files/academic_research_12.pdf

۲۸. آیین‌نامه اعطای بورس تحصیلی و اعزام دانشجو مصوب ۱۳۶۸/۱۲/۱۲، منتشر شده در سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، قابل دسترس در لینک <https://b2n.ir/666340>

داشته باشد؛ بدین معنا که شخص متقاضی باید مقالاتی را در نشریات معتبر بین‌المللی و داخلی چاپ و همچنین تألیف‌ها و ترجمه‌هایی را در سوابق پژوهشی خود ثبت کند.^{۲۹}

مجله‌های علمی - پژوهشی به‌مثابه کارخانه تولید: مجلات علمی - پژوهشی به‌عنوان محلی برای چاپ مقاله‌های پایان‌نامه و چاپ مقالات استادان برای گرفتن ارتقا، طبق قوانین و سیاست‌هایی عمل می‌کنند که هم بررسی این قوانین و هم نقشی که چاپ مقالات در گسترش نشریات داشته‌اند، حایز اهمیت است. مجلات علمی - پژوهشی حلقه میان پایان‌نامه‌ها، طرح‌های پژوهشی و نظام ارتقای دانشجویی و استادی شده‌اند و همچنین این مجلات در دفاع دانشجویان تحصیلات تکمیلی نقش زیادی دارند. همان‌گونه که گفته شد، دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری برای دفاع نیاز به چاپ مقاله یا نامه پذیرش از مجلات دارند و همین امر به مجلات در بازار پایان‌نامه‌ها نقش مهمی داده است.

در سال ۱۳۹۰ آیین‌نامه جدیدی برای تعیین اعتبار نشریات منتشر و جایگزین همین آیین‌نامه در سال ۱۳۸۶ شد.^{۳۰} طبق این آیین‌نامه، تداوم انتشار نشریات شرایطی دارد که این شرایط با چاپ مقالات پیوند خورده است. طبق این شرایط، نشریات همواره ملزم به چاپ کردن تعداد مشخصی مقاله در نشریه خود هستند تا از اعتبار ساقط نشوند؛ بدین معنا که مجلات باید به‌طور مرتب چاپ شوند و در صورت انقطاع زمانی چاپ امتیازشان را از دست می‌دهند و همین امر برای حجم وسیعی از مجلات که در ایران منتشر می‌شوند، کار را دشوار می‌کند و گاهی با دقت پایین در چاپ و سهل‌گیری در داوری مقالات رسیده همراه می‌شود. علاوه بر آنکه تداوم کار نشریات به چاپ منظم مقالات طبق قوانین وابسته است، سردبیری که قصد دارد اداره نشریه‌ای را برعهده بگیرد، باید در زمینه چاپ مقالات فعال و رزومه‌ای در این زمینه داشته باشد. به‌علاوه، در سال ۱۳۹۵ شیوه‌نامه‌ای برای تشویق نشریات تدوین شده است^{۳۱} که در آن شرایطی برای جمع‌آوری امتیاز و بهره‌بردن از امتیاز تشویقی تعیین شده که از جمله آنها نمایه شدن در پایگاه‌های اسنادی مختلف است.

برخی از نشریات چاپ مقالات دانشجویان را به همراه درج نام یک استاد در مقاله منوط می‌کنند، برای نمونه، فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات در صورتی مقالات دانشجویان، بجز دانشجویان دکتری، را قبول می‌کند که مقاله همراه با یک استاد نگاشته یا نام استادی در مقاله آورده شده باشد.^{۳۲} همین امر موجب این فساد می‌شود که نام استادانی در مقاله آورده شود که در تولید آن نقشی نداشته‌اند و فقط از موقعیت خود برای چاپ بهره می‌برند.

۲۹. شرایط عمومی و اختصاصی جذب اعضای هیئت علمی دانشگاه تهران، منتشر شده در سایت دانشگاه تهران، قابل دسترس در لینک <https://b2n.ir/646781>

۳۰. آیین‌نامه تعیین اعتبار نشریات علمی مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۸، منتشر شده در سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، قابل دسترس در لینک http://www.research.semnan.ac.ir/uploads/aeen_name_taeen_etebar_nashriye_8361.pdf

۳۱. شیوه‌نامه تشویق نشریات علمی داخلی نمایه شده در نمایه‌های بین‌المللی معتبر، مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۶، منتشر شده در سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، قابل دسترس در لینک <https://b2n.ir/559547>

۳۲. فصلنامه مطالعات فرهنگی - ارتباطات، قابل دسترس در لینک <http://www.jccs.ir/journal/faq>

ماده ۲: نشریات مشمول حمایت مالی:

نشریاتی که در یک یا چند پایگاه زیر نمایه شده باشند حائز شرایط برای برخورداری از مزایای این بین‌نامه خواهند گردید:

۱-۲ نشریات نمایه شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات (JCR) پایگاه استنادی Web of Science

نامسون رویترز)

۲-۲ نشریات نمایه شده در پایگاه استنادی Web of Science (فاقد ضریب تاثیر).

۳-۲ نشریات نمایه شده در پایگاه استنادی Scopus

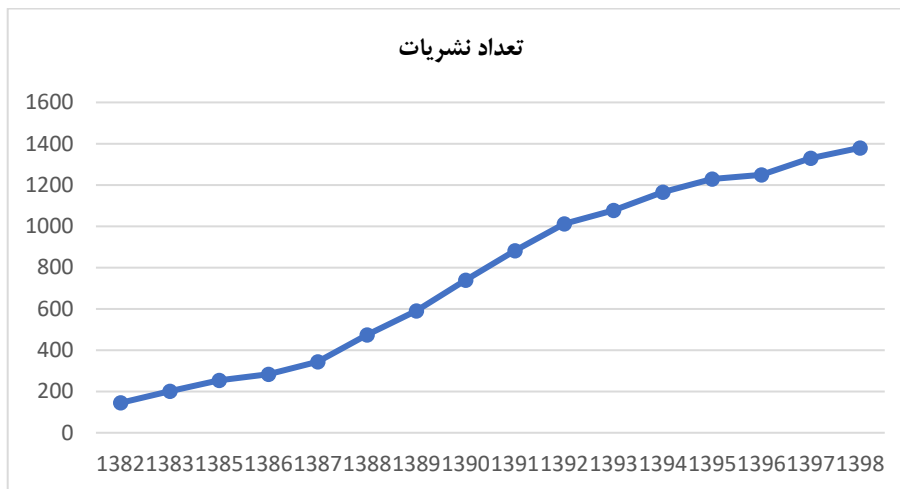
تصویر ۲- شیوه نامه تشویق نشریات منتشر شده توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

به دنبال آیین‌نامه‌هایی که درخصوص نشریات و روند تصویب نشریات ارائه شده است، آماري که هر ساله از تعداد نشریات منتشر می‌شود نیز حایز اهمیت است. در روند تصویب نشریات و تأیید اعتبار آن هر ساله بر تعداد این نشریات افزوده یا از آن کاسته می‌شود. طبق آماري که وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از فهرست نشریات در آذر ۱۳۹۷ منتشر کرده است، روند افزایشی نشریات را طبق تاریخ تصویب آنها می‌توان پی گرفت و درخصوص افزایش تعداد دانشجویان و قوانین ارتقای استادان این روند افزایشی را تحلیل کرد.

بر اساس آماري که از نشریات در دسترس است، از سال ۱۳۸۲ تا سال ۱۳۹۸ نشریات روند صعودی داشته‌اند و هر ساله بر تعداد آنان افزوده شده است؛ در سال ۱۳۸۲، ۱۴۵ نشریه علمی- پژوهشی و علمی- ترویجی فعالیت داشتند که این تعداد در سال ۱۳۹۸ به ۱۳۸۰ نشریه رسیده است.^{۳۳} هرچند هر ساله بر تعداد نشریات افزوده می‌شود، طبق جدولی که وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از آمار نشریات در آذر ماه ۱۳۹۷ منتشر کرده است، در سال ۱۳۸۰ این وزارتخانه با تصویب ۱۱۶ نشریه علمی- پژوهشی و علمی- ترویجی بیشترین میزان تصویب و بعد از این تاریخ در سال ۱۳۹۰ هم با تعداد ۱۶۶ نشریه بیشترین میزان تصویب نشریه را داشته است.^{۳۴} بر اساس آمار وزارت علوم، تحقیقات و فناوری طی ۴۰ سال گذشته نشریات علمی- پژوهشی رشد ۵۷٪ داشته‌اند و تعداد نشریات علمی در کشور از ۲۰ نشریه به ۱۳۸۰ نشریه افزایش یافته است که این نشریات اضافه شده زمینه‌ای را برای چاپ مقالات استادان و همچنین چاپ مقالات استخراج شده از پایان‌نامه دانشجویان فراهم می‌کند و درواقع، در جهت آیین‌نامه‌های مربوط به ارتقای استادان نقش تعیین‌کننده‌ای دارد.

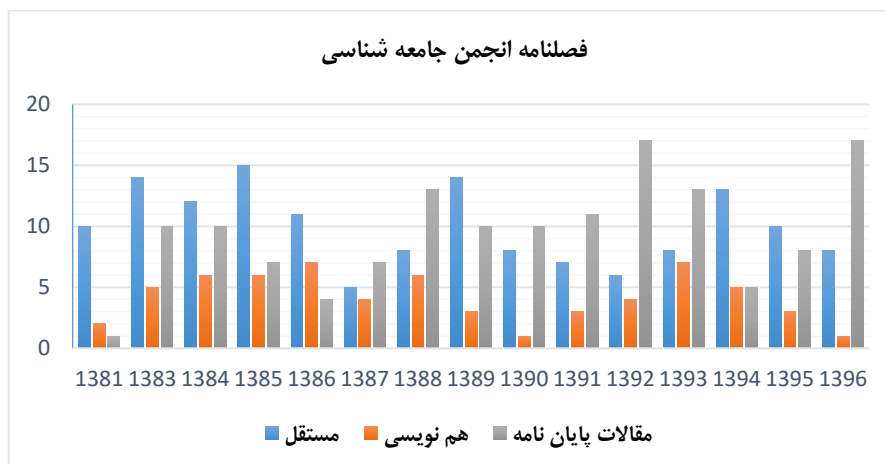
۳۳. فهرست نشریات معتبر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، منتشر شده در سایت مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری، قابل دسترس در لینک <https://ricest.ac.ir/valuable-journals>

۳۴. فهرست نشریات داری اعتبار، آذر ۱۳۹۷، منتشرشده در سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، قابل دسترس در لینک <https://rppc.msrt.ir/file/download/download/1554522341-97.pdf>

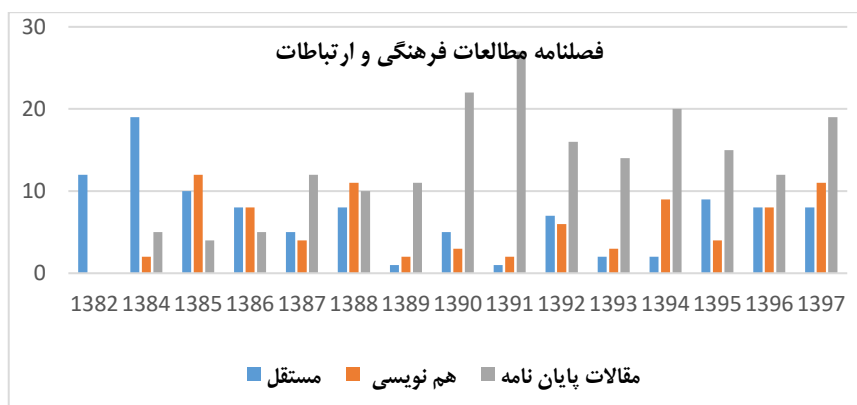
نمودار ۵- رشد نشریات از سال ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۸ (طراحی شده به وسیله نویسندگان)

به‌علاوه، در کار پژوهشی توکلی‌زاده، حاضری و نجفی در سال ۱۳۹۵ با عنوان «تحلیلی بر یک دهه تولید علم پژوهشگران ایرانی در سطح ملی»، روند رشد تعداد مقالات در حوزه‌های مختلف علوم انسانی، فنی-مهندسی و ... ارائه شده است؛ در سال ۱۳۸۰ تعداد مقالات منتشر شده ۱۹۳۰ عنوان بوده و این در حالی است که در سال ۱۳۹۰ تعداد مقالاتی که منتشر شده ۱۸۷۷۰ مقاله بود. بنابراین، تعداد مقالات منتشر شده در کشور از سال ۱۳۸۰ تا سال ۱۳۹۰ ده برابر شده است. در ادامه، نشان داده شده که چگونه روند چاپ مقاله در نشریات علمی پژوهشی به سمت مقالات مستخرج از پایان‌نامه رفته است و در مجموع، میزان مقالات مستقل در مقایسه با مقالات پایان‌نامه‌ای به نحو معناداری کاهش یافته است. با مطالعه دو فصلنامه انجمن جامعه‌شناسی و مطالعات فرهنگی-ارتباطات سعی شده است تا نشان داده شود که نشریات چگونه بعد از مدتی و به مرور زمان بیشتر مطالبشان به مقالاتی که از پایان‌نامه دانشجویان استخراج شده، اختصاص یافته است. در این بررسی، مقالات به سه دسته تقسیم شده است: مقالاتی که عمدتاً به‌طور مستقل استادان آنها را نوشته‌اند، مقالاتی که استادان یا دانشجویانی به‌طور مشترک نوشته‌اند و مقالاتی که از پایان‌نامه دانشجویان استخراج شده است.

نمودار ۶- مقایسه تعداد مقالات چاپ شده در نشریات (طراحی شده توسط نویسندگان بر اساس آمار موجود)

ستون افقی نمودار سال‌هایی را که نشریه منتشر شده و ستون عمودی تعداد مقالاتی را که در نشریات آن دوره منتشر شده است، نشان می‌دهد که با بررسی ستون طوسی رنگ می‌توان افزایشی را که در چاپ مقالات استخراج شده از پایان‌نامه رخ داده است و در کنار آن کاهش مقالاتی که به صورت مستقل یا هم‌نویسی نوشته شده‌اند، مشاهده کرد.

نمودار ۷- مقایسه تعداد مقالات چاپ شده در نشریات (طراحی شده توسط نویسندگان بر اساس آمار)

بنابراین، نشان داده شد که در چند دهه گذشته، چگونه سیاست افزایش دانشجو در مقطع تحصیلات تکمیلی، تدوین آیین‌نامه‌های مختلف و از جمله نظام‌نامه ارتقای استادان که مبتنی بر پایان‌نامه و چاپ

مقاله است، سیاست‌های مجوز دفاع که همراه با چاپ مقاله است، گسترش مجلات علمی و چاپ بیشتر مقالات مستخرج از پایان‌نامه چرخه‌ای را ایجاد کرده است که در آن پدیده پایان‌نامه نویسی موضوعیت یافته است. طرح‌های گسترش آموزش عالی علاوه بر آنکه شرایط را برای حضور گسترده دانشجویان در دانشگاه‌ها فراهم کرده است، از طرفی دیگر هم تعداد زیادی دانشجو را در اختیار استادان قرار می‌دهد که هر یک از این دانشجویان می‌تواند حکم چاپ یک مقاله را برای استادان و ارتقای آنان داشته باشد. درخصوص این مسئله؛ یعنی اهمیت یافتن انتشار مقاله، کتاب و ... نشریات به‌عنوان جایی برای چاپ مقالات مهم می‌شوند، منتها اهمیت نشریات در جهت کسب امتیازهای کمی و بالا بردن ارتقا خود را نشان می‌دهد. قرار گرفتن این عوامل در کنار یکدیگر؛ یعنی همجواری طرح‌های گسترش آموزش عالی، افزایش تعداد دانشجویان تحصیلات تکمیلی، سیاست‌های ارتقای استادان و گسترش نشریات در کنار یکدیگر زمینه را برای فراهم شدن بازاری حول پایان‌نامه، مقالات و ... فراهم می‌کند. گسترش مجلات و تورم مقالات دقیقاً کاری می‌کنند که رزومه در مرکز معناسازی نظام دانشگاهی قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

در این مطالعه نشان داده شد که چگونه پایان‌نامه نویسی را باید در بستری از شرایط و سیاست‌گذاری‌ها درک کرد. پیش از همه به سیاست‌های دولت برای گسترش آموزش عالی و توده‌وار شدن آن توجه شد که از طریق توسعه دانشگاه آزاد، علمی-کاربردی، پیام نور و دوره‌های شبانه، راه را برای دسترسی تعداد بیشتری از مردم و به‌ویژه در دو دهه گذشته گسترش تحصیلات تکمیلی باز کرده است. این امر البته، با سیاست‌های خودگردانی دانشگاه‌ها از دهه هشتاد به بعد در کشور ایران همراه بوده است. اهمیت یافتن پایان‌نامه به‌عنوان منبع مهم اقتصادی از یک سو و منبع مهم تأمین تولید مقاله از دیگر سو، منبع با ارزش نظام ارتقا برای استادان و دانشجویان تحصیلات تکمیلی محسوب شده است. در نظر گرفتن پایان‌نامه به‌عنوان کالای با ارزش که منافع توأمان اقتصادی، ارتقا و منزلتی را به همراه دارد، راه را برای ایجاد بازارهای جانبی در پیرامون دانشگاه باز کرده است. در نتیجه، پایان‌نامه به‌عنوان کالای قابل تبادل بین دانشگاه و نهادهای واسطه بازار تبدیل شده است. مؤسسات بی‌شماری از پایان‌نامه‌نویسی که حول دانشگاه‌های کشور شکل گرفته است، از این بازار سود می‌برند و در کنار آن، دانشجویان و دانش‌آموختگان بیکار دانشگاهی را به خدمت خود در می‌آورند. در کنار افزایش تعداد دانشجویان در دانشگاه‌ها، مسئله اشتغال نیز اهمیت یافته است. طبق آمار ارائه شده، سال ۱۳۸۰ با ۱۴,۲٪ بیشترین آمار بیکاری را دارد که ۲۷٪ این بیکاران افرادی در سنین ۲۹-۱۵ هستند که دوره تحصیل را پشت سر گذاشته‌اند. در نتیجه، از طرفی اهمیت یافتن نگارش مقاله و پایان‌نامه و از طرف دیگر، مسئله بیکاری و سعی برای کسب درآمد، فراهم کننده شرایطی است که مؤسساتی برای نگارش پایان‌نامه یا مقاله به‌وجود آیند.^{۳۵}

۳۵. چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار پاییز ۱۳۹۷، منتشر شده در سایت مرکز آمار، قابل دسترس در لینک

شرح آنچه در سال‌های اخیر به‌عنوان یک مسئله مهم مطرح شده است، زمانی ممکن می‌شود که بدانیم در پشت چنین پدیده‌ای یک سلسله رویدادها و اتفاقاتی نهفته است که تا اندازه‌ای وجود چنین مسئله‌ای را پیش‌بینی پذیر می‌سازد. در این مطالعه در کنار توسعه دانشگاه‌ها و گسترش نیروی دانشجویی، آیین‌نامه‌ها و مصوباتی بررسی شدند که در آنها تولید مقاله و البته، تعداد پایان‌نامه برای ارتقای استادان بیش از پیش تشویق می‌شد و در کنار آن دانشجویان نیز طبق این آیین‌نامه‌ها برای دفاع و ورود به مرحله بالاتر به چاپ مقاله نیازمندند. بر اساس آنچه نشان داده شد، دهه ۱۳۸۰ دهه اوج گرفتن تعداد دانشجویان، تنظیم آیین‌نامه‌های جدید ارتقای استادان و همچنین سال‌های رشد چشمگیر مجلات علمی در کشور است. در کانون بحث این سیاستگذاری‌ها مستقیم یا غیرمستقیم موضوع پایان‌نامه نهفته است.

بعد از گسترش پایان‌نامه نویسی و مطرح شدن تقلب علمی، واکنش‌هایی نیز از سوی مسئولان مربوط صورت گرفت که این واکنش در آیین‌نامه‌ها قابل مشاهده است. به همین دلیل، در سال ۱۳۹۱ آیین‌نامه موازین اخلاق پژوهشی چاپ شد و ویژگی‌های اخلاقی‌ای که پژوهشگر باید داشته باشد و در کارهای تحقیقاتی خود ملزم به رعایت آنهاست، ذکر شد. در سال ۱۳۹۳ مجدداً آیین‌نامه‌ای برای صیانت از مالکیت فکری و رعایت حقوق مادی منتشر شد. اما در سال ۱۳۹۴ برنامه و اقدامات پژوهش و فناوری در جهت هدفمندسازی پژوهش‌ها مطرح و در سال ۱۳۹۵ آیین‌نامه جدیدی برای ارتقای استادان تدوین شد که تدوین کتاب و نگارش مقاله تا ۴ امتیاز را برای استادان شامل می‌شد. همچنین در این سال شیوه‌نامه تشویق نشریات تدوین می‌شود که در آن شرایطی برای جمع‌آوری امتیاز و بهره بردن از تشویق‌ها مشخص شده است. به دنبال تصویب این آیین‌نامه‌ها، در سال ۱۳۹۶ نیز قانون مقابله و پیشگیری با تقلب در تهیه آثار علمی در مجلس تصویب و در این آیین‌نامه مجازات‌هایی برای متقلبان در نظر گرفته می‌شود که آنان را از حقوق مادی و معنوی‌ای که از پایان‌نامه نصیبشان می‌شود، محروم می‌کند.

در پایان، گفتنی است که مجموعه پایان‌نامه، مقاله و کتاب به کالایی تبدیل شده است که بیشتر جنبه هویتی و منزلتی افراد دانشگاهی یا غیردانشگاهی را ارتقا می‌دهد. در کنار ارزشمند شدن مدرک دانشگاهی و رزومه به‌عنوان سرمایه فرهنگی، نقش اقتصادی آن نیز اهمیت یافته است. پایان‌نامه از دو بعد موقعیت کالا شدن یافته است: ۱. در قالب ارزشیابی کمی برای نهادهای علمی که سیاستگذار آن وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بوده است؛ ۲. تبدیل فعالیت علمی در قالب کالاهای قابل خرید و فروش در بازار سیاه که در نتیجه آن مقاله، پایان‌نامه و کتاب قابل عرضه در فروشگاه شده است و شبیه کیف و کفش در سایزهای مختلف به فروش می‌رسد.

پیشنهادها

- با توجه به یافته‌ها و نتایج پژوهش پیشنهادهای سیاستی زیر ارائه می‌شود:
۱. حذف الزام چاپ یا نمره مقاله برای دفاع دانشجویان کارشناسی ارشد؛
 ۲. اختیاری کردن پایان‌نامه‌های دانشجویان کارشناسی ارشد در بسیاری از رشته‌ها بجز دانشگاه‌های سطح یک؛
 ۳. دادن اعتبار بیشتر به مقالاتی که در مجلات عمومی چاپ می‌شوند؛
 ۴. کم کردن بار استادن برای گرفتن پایان‌نامه؛
 ۵. شکست دیوارهای صلب دانشکده‌ای برای توزیع امتیازات به خارج از گروه و دانشگاه؛
 ۶. حذف الزام درج نام استاد در کارهای پایان‌نامه‌ای دانشجویان و اختیاری کردن آن؛
 ۷. کم کردن امتیاز پایان‌نامه برای ارتقای استادن؛
 ۸. حذف حق‌التدریس پایان‌نامه‌های مازاد برای استادن توسط دانشگاه؛
 ۹. حذف دانشجویان شهریه‌ای برای دانشگاه‌های سطح یک؛
 ۱۰. اختصاص بورس برای دانشجویان دوره دکتری دانشگاه‌های برتر به‌منظور تمرکز بیشتر بر درس و پایان‌نامه‌های آنان.

References

1. Al Agha, F., Keshavarz, M., & Rahimi, M. (2009). The quantitative growth process of private and public higher education in the Islamic Republic of Iran. *Journal of Research in Curriculum*, 20, 73-110 (in Persian).
2. Corrupted Hands (2015). A report on plagiarism in academic society in Iran. *Farhang-eh Emroz*, NO. 3 (in Persian).
3. Ganji, N., (2014). How much do you write a dissertation? A report from seeling and buying theses in Tehran Bazar. *Tejarat-e-Farda Weekly*, Retrieved from link <https://b2n.ir/884838>. (in Persian).
4. Ghaedi, M., Safaei-ghadikolaei, A., Rezeghi, N., & Madhoshi, M. (2018). Causes and context of academic corruption and its consequences. *Quarterly Journal of Higher Education Management*, 24(1), 113-135 (in Persian).
5. Jalalvand, A. (2015). Selling dissertation from hidden crime to job. *Jameh-Jam New agency*, Retrieved from jjo.ir/AhHcGy (in Persian).
6. Jafarian, R. (2014). what we can do with dissertations problem? Release Date December 2014, Retrieved from <https://b2n.ir/919135>. (in Persian)

7. Ojaghi, R., Keyvanara Cheshmeh, M., & Sohrabi, A. (2012). Pathology analysis of plagiarism: A qualitative research, *Iranian Journal of Medical Education*, 11(9), 1063 - 1073 (in Persian).
8. Kazemian, A. (2017). Academic misconduct in carrying out an academic project: A study among the sixth-year students of Mashhad Dental School. *The Journal of Mashhad Dental School*, 41, 372-295. (in Persian).
9. Shahghasemi, E., & Akhavan, M. (2015). Confessions of academic Ghost Authors: The Iranian experience. *SAGE Open January*, 1-7 (in Persian).
10. Varij Kazemi, A., & Dehqan Dehnavi, A. (2017). The new academic proletariat in Iran. *Critique*, 45(1-2), 141-158 (in Persian).
11. Varij Kazemi, A. (2018). *University; From Ladder to canopy*. Tehran: Cultural and Social Studies Institute publication. Tehran, Iran (in Persian).
12. Zare, R. (2016). Dissertations; a doping problem. *Young Journalist Club*, Retrieved from newshub.ir/news/56578877. (in Persian).
13. Zariei, F. (2014). The high costs of a major scientific fraud, the story of elite ghost writer, *Mehr New Agency*, Retrieved from mehrnews.com/news/2350568. (in Persian)
14. Aghajanzadeh, H., & Rezaee, M. (2015). Conjuncture analysis, a step beyond the dualism of theory / methodology in cultural studies. *Historical Sociology*, 3.
15. Fazeli, M., & Zahedi, M. M. (2016) The challenges of theses writing in Iran; Why theses buy and sell in Iran? *Zavieh TV Program*. Retrieved from <https://b2n.ir/981401>. (in Persian).